

Životné jubileum doc. RNDr. Stanislava Rapanta, DrSc.

Greetings to 60th birthday of doc. RNDr. Stanislav Rapant, DrSc.

V auguste 2014 oslávi životné jubileum doc. RNDr. Stanislav Rapant, DrSc., ktorý celú svoju profesionálnu kariéru zasvätil geológii, či už ako vedec, alebo pedagóg. Geológii a Štátnemu geologickému ústavu Dionýza Štúra zostal verný od skončenia štúdia geológie v roku 1977 až po dnešok.

Doc. Stanislav Rapant sa narodil 12. 8. 1954 v Bratislave, kde prežil detstvo, stredoškolské i vysokoškolské roky. Odbor geológia, so zameraním na geochemiu, vyštudoval na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave, kde sa už na Katedre geochemie postupne venoval hydrogeochemickej problematike. V tomto trende pokračoval a počiatočné hydrogeochemické znalosti rozvíjal postupne do environmentálnej geochemie až špeciálnej disciplíny medicínskej geochemie.

V ŠGÚDŠ sa doc. Rapant postupne vyprofiloval ako vedec, geochemik a hydrogeochemik, ale celú svoju profesionálnu kariéru venoval aj výchove študentov ako prednášajúci na viacerých vysokých školách, ale predovšetkým na materskej Katedre geochemie PFUK. Celkovo vychoval 10 diplomantov a 5 doktorandov. V tejto symbióze vedy a pedagogiky pokračuje doc. Rapant aj v súčasnosti a nepochybne je to jeho významná osobnostná črta. Ďalšou charakteristickou črtou je systematickosť a precíznosť, s akou rozvíjal svoje odborné, vedecké a pedagogické schopnosti.

Rigoróznou skúškou so špecializáciou geochemia absolvoval na PFUK v r. 1979, kandidátsku prácu (CSc.) z vedného odboru geochemia obhájil tiež na PFUK v r. 1991. V r. 1998 absolvoval habilitačnú prednášku (hostujúci docent, PFUK) a v r. 2000 obhájil vedecký kvalifikačný stupeň IIa. V r. 2005 obhájil habilitačnú prácu habilitačnou prednáškou pred vedeckou radou PFUK Bratislava. V roku 2008 dosiahol vedeckú hodnosť DrSc. obhajobou doktorskej dizertačnej práce v Slovenskej akadémii vied v Bratislave.

Je obdivuhodné, že pri systematickom prístupe k rozvoju vedeckej kariéry a pedagogických povinností sa doc. Rapant venoval aj manažérskym a spolkovým aktivitám v geologickej komunite, kde dosiahol významné postavenie vo viacerých spoločnostiach a komisiách. Od r. 2010 je členom Slovenského geologického komitétu, od r. 1994 pôsobil v Slovenskej geologickej rade, kde v rokoch 2005 – 2007 zastával funkciu predsedu rady. Od roku 2002 je doc. Rapant korešpondenčným členom výboru za Slovensko pri Society of Environmental Geochemistry and Health. Od r. 2002 do r. 2009 bol zakladateľom a predsedom Slovenskej asociácie geochemikov, ktorá vďaka jeho úsiliu ďalej rozvíja čulé zahraničné kontakty. Je tiež dlhoročným členom Slovenskej geologickej spoločnosti a Slovenskej asociácie hydrogeológov. Od roku 2004 je aktívnym členom významnej medzinárodnej spoločnosti Medical Geology.

Doc. Rapant dlhé obdobie pracoval ako aktívny člen aj vo vedeckej rade ŠGÚDŠ, v redakčnej rade ŠGÚDŠ Vysvetlivky

ku geologickým mapám a aprobačnej komisii ŠGÚDŠ ku geologickým mapám.

V rámci svojich pedagogických aktivít pôsobí od roku 1997 ako člen SOK a školiteľ doktorandského štúdia pre vedný odbor geochemia (PFUK), od r. 1997 tiež ako člen komisie pre štátne záverečné skúšky bakalárskeho a magisterského štúdia v študijných odboroch environmentalistika a geológia a od r. 2000 ako člen komisie pre rigorózne skúšky v študijných odboroch environmentalistika a geochemia.

V ŠGÚDŠ (GS SR) pôsobí doc. Rapant dlhodobo ako vedecký pracovník a zároveň významný manažér. V r. 1992 – 2001 zastával v ŠGÚDŠ funkciu vedúceho odd. geochemie životného prostredia, ale predovšetkým pôsobil, hlavne od r. 2001, ako vedúci vedecký

pracovník v pozíciách zodpovedného riešiteľa významných geologických úloh. Z vedeckého a metodického hľadiska sú z množstva projektov prelomové Geochemické atlasy Slovenska, ktoré doposiaľ predstavujú v rámci Európy unikáty a najmä vstupné informácie o abiotičkej zložke životného prostredia pre ďalšie významné aplikácie. Ďalším je „Zhodnotenie potenciálneho vplyvu geochemického prostredia na zdravotný stav obyvateľstva oblasti SGR“. Tu sa prejavila túžba doc. Rapanta pokračovať vo vede novou cestou, smerom ku medicínskej geochemii. Spojiť zložky životného prostredia so zdravotným stavom obyvateľstva je náročná úloha, vyžadujúca organizovanú tímovú prácu a citlivú interpretáciu. Myšlienka sa uchytila a rozvíja sa doposiaľ. Je spojená s mnohými ďalšími projektmi z domácich aj európskych zdrojov financovania. V súčasnosti ide o projekty „Vplyv geologického prostredia na zdravotný stav obyvateľstva Slovenskej republiky – GEOHEALTH“ a „Eliminácia negatívneho vplyvu geologickej zložky životného prostredia na zdravotný stav obyvateľstva okresu Krupina“.

Doc. Rapant viedol aj zahraničné projekty, z ktorých podľa jeho slov je najobľúbenejším „Geologická mapa SZ časti Chentejského ajmaku“. Riešil ho počas svojho expertízneho pôsobenia v Mongolsku v rokoch 1986 – 1990. Zúčastnil sa aj na riešení ďalších geochemicky zameraných projektov, ako napr. „Mapovanie kritických záťaží/prekročení“ (nórsko-slovenský projekt), „IGCP 454 – Medical Geology“ a „Geochemický atlas Európy“.

Možno teda zhrnúť, že vedecká púť doc. Rapanta sa odvíjala od hydrogeochemie postupne cez geochemickú prospekciu, geologické mapovanie, environmentálno-geochemické mapovanie až po medicínsku geochemiu.

Nečudo, že takýto širokospektrálny vedecký vývoj priniesol aj svoje ovocie odbornej spoločnosti v podobe množstva publikácií v domácich a zahraničných odborných časopisoch. Dlhو nám nechcel prezradiť, kde berie inšpirácie, ale nakoniec sme sa to dozvedeli. Tým miestom je útulná chata v krásnom prírodnom prostredí Uhlísk. Tu vznikali myšlienky pre viacero

najvýznamnejších príspevkov, ako Application of a groundwater contamination index in Finland and Slovakia, Environmental-geochemical mapping program in the Slovak Republic, An Environmental Risk Assessment Map of the Slovak Republic: Application of data from Geochemical Atlases, Application of a risk assessment method on European wide geochemical baseline data, Environmentálne a zdravotné indikátory Slovenskej republiky.

Doc. Rapant má veľkú zásluhu na reprezentácii slovenskej geológie na mnohých zahraničných fórach, napr. v MoLR, ZSSR, Fínsku, Nemecku, Rakúsku, Nórsku, Dánsku, Maďarsku, Izraeli, Holandsku, Poľsku, Švajčiarsku, Taliansku, Slovinsku, Chorvátsku, Brazílii, Anglicku, Škótsku, USA, Belgicku, Portugalsku, Francúzsku.

Jubilant sa zaslúžil o popularizáciu geovedných disciplín v tlačových médiách a viackrát aj v televízii a rozhlase, napr. sovietska televízia, mongolská televízia, TA3, RTVS, Markíza a TV JOJ.

Za svoju dlhoročnú odbornú a manažérsku činnosť bol doc. Rapant mnohokrát ocenený, spomeňme napr. Čestné uznanie a zanesenie mena do knihy cti Medzinárodnej geologickej

expedície v Mongolsku, Cenu ministra životného prostredia kolektívu autorov Geochemických atlasov SR, Medailu za rozvoj geológie a ústavu pri príležitosti 60. výročia založenia Štátneho geologického ústavu Dionýza Štúra, Cenu ministra životného prostredia Slovenskej geologickej rade, Pamätnú medailu za prínos pre rozvoj ústavu pri príležitosti 70. výročia založenia Štátneho geologického ústavu Dionýza Štúra a Cenu ministra ŽP za dlhoročný prínos v starostlivosti o životné prostredie.

Milý Stano, k okrúhlemu jubileu Ti srdečne blahoželáme vo svojom mene a v mene geologickej pospolitosti, v ktorej už niekoľko desaťročí úspešne pôsobíš. Do ďalších rokov prajeme Tebe, jej i celej Tvojej rodine, ktorá Ti je dôležitou oporou, pevné zdravie, ďalšie vedecké a pedagogické úspechy, ale aj to, aby Ti zostal i naďalej životný optimizmus, o ktorý si sa vždy vedel deliť so svojimi priateľmi a spolupracovníkmi. Veríme, že to bude zároveň na prospech rozvoja hydrogeochemie, geochemie a geológie na Slovensku.

D. Bodiš a K. Vrana

mineralia slovaca

Za RNDr. Editou Brestenskou

*18. 11. 1920 – †2. 5. 2014

The remembrance of RNDr. Edita Brestenská

Narodila sa 18. novembra 1920 vo Vrábľoch. Stredoškolské štúdium absolvovala v Banskej Bystrici a vysokoškolské štúdiá na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. V roku 1952 bola promovaná za doktoriku prírodných vied.

V Geologickom ústave Dionýza Štúra pracovala od roku 1948 do 1984. Od začiatku bola poverená výskumom neogénu Západných Karpát ako potenciálneho prostredia pre uhoľné ložiská. Hlavnú pozornosť venovala riešeniu stratigrafie a stavby neogénnych oblastí, najmä východnej časti Podunajskej nížiny, jej severným výbežkom a niektorým vnútorným kotlinám.

Pri zostavovaní generálnych máp ČSSR 1 : 200 000 bola spoluredaktorkou neogénu na liste Nitra a podieľala sa na zostavovaní geologických máp neogénu na listoch Bratislava, Nové Zámky a Žilina, bola aj redaktorkou štvorlistu Vráble a Levice (mapy 1 : 25 000), pričom sa podieľala na riešení mikrobiostatigrafických problémov na viacerých listoch východnej časti Podunajskej a Východoslovenskej nížiny, Viedenskej panvy a jej čelnej predhľbne. V rámci zostavovania geologických máp riešila stratografiu uhľonosných oblastí pri okrajoch juhozápadnej časti pohoria Tribeča (Beladice – Jelenc, Horné Štítare, Podhorany) a okolia Pukanca, kde bola aj spoluautorou výpočtu zásob kategórie C2.

RNDr. Edita Brestenská bola priekopníčkou v štúdiu mikrofauny oligocénu a neogénu na základe foraminifer a ostrakódov. Vďaka spojeniu terénneho a laboratórneho výskumu mala veľké zásluhy na stanovení stratigrafie neogénu u nás, ako aj na súčasnom ponímaní chronostratigrafických jednotiek paratetydnej oblasti. Výsledky jej biostratigrafických výskumov

v mnohých ohľadoch presahujú regionálny rámec, o čom najlepšie svedčí skutočnosť, že sa podieľala na monografickom spracovaní šesťväzkového diela o neostratotypoch neogénu centrálnej paratetydy (Chronostratigraphie und Neostratotypen etc.).

O jej vysokej odbornosti svedčí aj aktívna účasť na medzinárodných korelačných programoch v rámci medzinárodných tímov (Poľsko, Rumunsko, Maďarsko, Juhoslávia, Rakúsko), na riešení niektorých špecifických chronostratigrafických problémov, ako napr. porovnávacie štúdie mikrofauny oligocénu a neogénu Slovenska a Maďarska a stanovenie hranice oligocén/miocén podľa ostrakódov z profilov v Taliansku.

Okrem výskumnej činnosti redigovala RNDr. Edita Brestenská ústavné časopisy – ako technická alebo vedecká redaktorka, bola aj členkou redakčnej rady časopisov vydávaných Štátnym geologickým ústavom Dionýza Štúra. Bola členkou rôznych komisií, vedeckej rady ústavu a vedúcou paleontologického oddelenia. Za svoju prácu bola v roku 1960 vyznamenaná ako „Najlepší pracovník geologickej služby“ a v roku 1968 štátnym vyznamenaním „Rad červenej hviezdy“. Pri príležitosti 60. a 70. výročia založenia ŠGÚDŠ obdržala „Medailu za rozvoj geológie a ústavu“. Za celoživotné dielo a prínos do poznania geológie Slovenska ju SGS v roku 2010 poctila „Slávikovou medailou“. Vtedy sa podakovala slovami „Celý život som robila to, čo ma bavilo, a za to dávam Všemohúcemu vďaka“. Odišla za Ním v tichosti 2. mája 2014 po krátkej chorobe.

Nech jej je slovenská zem ľahká!

A. Zlinská